

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนกลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพเพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากร
ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 107 คน และครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 321 คน การเลือกตัวอย่างประชากรผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling)

ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามจากครูผู้สอนคิดเป็นร้อยละ 98.13 และ
ได้แบบสัมภาษณ์จากผู้บริหารคิดเป็นร้อยละ 98.13

2. เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 ประเภท รวมทั้งหมดเป็น 4 ชุดดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์แนวคิดในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพสำหรับผู้บริหารในโครงการ กศ.พช. 1 ชุด

2.2 แบบสอบถามการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ จำนวน 3 ชุด

ชุดที่ 1 ถามครูผู้สอนงานบ้าน

ชุดที่ 2 ถามครูสอนงานเกษตร

ชุดที่ 3 ถามครูผู้สอนงานประดิษฐ์ และงานช่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ออกไปแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง พร้อมทั้งนัดสัมภาษณ์ผู้บริหารและมาขอรับแบบสอบถามคืนจากครูผู้สอน 1 สัปดาห์หลังจากไปแจกแบบสอบถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่แล้วนำเสนอในรูปแบบของตารางและความเรียง

4.2 แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอน นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 และตอนที่ 2 หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ตอนที่ 3 หาค่าเฉลี่ยแล้วนำเสนอในรูปแบบของตาราง นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ตอนที่ 4 นำมาจัดหมวดหมู่แล้วนำเสนอในรูปแบบของตารางและความเรียง

การสรุปผลการวิจัยนี้ ได้นำเสนอตามลำดับความสำคัญของเรื่องที่จะศึกษาดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้บริหารและครู

ตอนที่ 2 แนวคิดในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนกลุ่ม
 การงานและพื้นฐานอาชีพของผู้บริหารในโครงการ กศ.พช.

ตอนที่ 3 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนของครูกลุ่ม
 การงานและพื้นฐานอาชีพ

ตอนที่ 4 การวัดผลและประเมินผล

ตอนที่ 5 ปัญหา

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะของครูกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้บริหาร

ผู้บริหารในโครงการ กศ.พช. ส่วนใหญ่ร้อยละ 70.48 เป็น
 อาจารย์ใหญ่ ผู้บริหารร้อยละ 96.19 เป็นชาย ผู้บริหารร้อยละ 29.52 มีอายุ
 ระหว่าง 41-45 ปี ผู้บริหารส่วนใหญ่อ้อยละ 80.00 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี
 ผู้บริหารร้อยละ 26.67 ดำรงตำแหน่งผู้บริหารมาประมาณ 11-15 ปี โรงเรียน
 ที่ผู้บริหารดำรงตำแหน่งร้อยละ 62.86 ตั้งอยู่ในย่านชุมชน โรงเรียนที่ผู้บริหาร
 ดำรงตำแหน่งร้อยละ 53.33 เคยได้รับกิจกรรมดีเด่น และกิจกรรมดีเด่นที่
 โรงเรียนได้รับส่วนมากร้อยละ 34.29 คือ การจัดอาหารกลางวัน

สถานภาพของครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

ครูผู้สอนร้อยละ 53.65 เป็นหญิง ครูผู้สอนร้อยละ 52.70 มี
 อายุระหว่าง 31-40 ปี ครูผู้สอนส่วนใหญ่อ้อยละ 77.14 จบการศึกษาระดับ
 ปริญญาตรี ครูผู้สอนร้อยละ 40.64 มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 1-3 ปี
 ครูผู้สอนส่วนใหญ่อ้อยละ 72.38 ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริม ครูผู้สอนร้อยละ
 73.65 ไม่ได้เป็นสมาชิกวารสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ
 และครูร้อยละ 65.71 ต้องสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเพราะผู้บริหาร
 มอบหมายให้สอน

ครูผู้สอนร้อยละ 58.10 เข้าใจความหมายของคำว่า "กระบวนการผลิต" และครูผู้สอนร้อยละ 72.60 เข้าใจความหมายของคำว่า "การพึ่งตนเอง"

ตอนที่ 2 แนวคิดในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนกลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพของผู้บริหารในโครงการ กศ.พช.

ผู้บริหารร้อยละ 81.90 มีแนวคิดในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพโดยสรุปว่า การจัดการเรียนการสอนนักเรียนต้องได้ลงมือปฏิบัติจริง สามารถนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติที่บ้านได้ด้วย เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และสามารถนำประสบการณ์ไปประกอบอาชีพภายนอกได้

โรงเรียนที่ผู้บริหารดำรงตำแหน่งร้อยละ 76.19 มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพโดยสรุปว่า เพื่อให้การศึกษาแก่นักเรียนและประชาชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียนด้านวิชาชีพที่เหมาะสมกับท้องถิ่น

ผู้บริหารร้อยละ 69.52 สามารถจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพตอบสนองนโยบายที่วางไว้ได้ ได้ผลโดยสรุปว่า นักเรียนมีความรู้ความชำนาญในการทำงาน สามารถนำไปปฏิบัติที่บ้านได้มีผลผลิตสนองโครงการอาหารกลางวัน ลดต้นทุนอาหารกลางวันและลดภาวะการขาดสารอาหารของนักเรียน

ตอนที่ 3 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนของครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

ด้านการใช้หลักสูตร

ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพร้อยละ 61.90 ใช้แผนการสอนของกรมวิชาการ ครูผู้สอนร้อยละ 38.41 ใช้ใบงานและใบแนวความรู้เป็นเอกสารประกอบการสอน

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพร้อยละ 58.17 ให้ความรู้เรื่องกระบวนการผลิตครบถ้วน ครูผู้สอนร้อยละ 73.97 ให้ความสำคัญความรู้เรื่องวิธีการผลิต ครูผู้สอนร้อยละ 37.78 ให้ความสำคัญความรู้เรื่องการหาข้อมูลมาตัดสินใจผลิตงาน ครูผู้สอนร้อยละ 92.06 ใช้วิธีการฝึกปฏิบัติจริงให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต ครูผู้สอนร้อยละ 82.54 ใช้วิธีการบรรยาย

ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพร้อยละ 57.42 ให้ความรู้เรื่องการเป็นผู้บริโภคที่ดีครบถ้วน ครูผู้สอนร้อยละ 89.52 ให้ความสำคัญความรู้เรื่องการเลือกคุณภาพสินค้า ครูผู้สอนร้อยละ 27.62 ให้ความสำคัญความรู้เรื่องสิทธิของผู้บริโภค ครูผู้สอนร้อยละ 87.62 ใช้วิธีการบรรยายให้ความรู้เรื่องการเป็นผู้บริโภคที่ดี ครูผู้สอนร้อยละ 49.84 ใช้วิธีพานักเรียนไปซื้อสินค้า

ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพร้อยละ 60.00 ให้ความรู้เรื่องการตลาดครบถ้วน ครูผู้สอนร้อยละ 70.79 ให้ความสำคัญความรู้เรื่องการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ ครูผู้สอนร้อยละ 53.65 ให้ความสำคัญความรู้เรื่องการหาตลาด ครูผู้สอนร้อยละ 82.86 ใช้วิธีให้นักเรียนฝึกขายของในโครงการอาหารกลางวันให้ความรู้เรื่องการตลาด ครูผู้สอนร้อยละ 62.22 ใช้วิธีการให้นักเรียนเขียนแผนป้ายโฆษณา

ครูผู้สอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพร้อยละ 86.35 ตัดสินใจเลือกงานท่าภาคปฏิบัติแต่ละครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับวัสดุที่มีในท้องถิ่น ครูผู้สอนร้อยละ 27.30 เลือกงานท่าภาคปฏิบัติเพื่อสนองความต้องการของตลาด ครูผู้สอนร้อยละ 16.19 เลือกงานท่าภาคปฏิบัติเพื่อสนองความต้องการของผู้ปกครอง

ครูผู้สอนร้อยละ 73.02 ได้ทุนจากนักเรียนมาจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

ครูผู้สอนร้อยละ 91.11 ได้วัสดุในการจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพจากนักเรียน

ผู้ที่ตัดสินใจเลือกวิธีการจัดการกับผลผลิตที่ได้จากการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพร้อยละ 29.52 คือครูและนักเรียน และครูผู้สอนร้อยละ 60.32 นำผลผลิตไปทั้งขายและบริโภค

ครูผู้สอนร้อยละ 72.70 ให้นักเรียนนำไปบริโภคที่บ้าน และครูผู้สอน ร้อยละ 63.49 ให้นักเรียนบริโภคที่โรงเรียน

ครูผู้สอนร้อยละ 56.50 นำผลผลิตไปจำหน่ายที่สหกรณ์โรงเรียน ครูผู้สอนร้อยละ 43.50 นำไปจำหน่ายที่สถานที่จำหน่ายอาหารกลางวัน ครูผู้สอน ร้อยละ 3.00 นำไปจำหน่ายที่ตลาดนัดโรงเรียน

ครูผู้สอนร้อยละ 74.00 ให้ข้อมูลว่า ครูผู้สอนกับนักเรียนเป็นผู้ กำหนดราคาผลผลิต ครูผู้สอนร้อยละ 72.00 นำเงินที่ได้จากการขายผลิตเก็บไว้ เป็นทุนในการผลิตครั้งต่อไป ครูผู้สอนร้อยละ 45.50 นำเงินที่ได้ไปแบ่งปันให้นัก เรียนผู้ผลิต

ตอนที่ 4 การวัดผลและประเมินผล

เกณฑ์การประเมินผลที่ครูผู้สอนร้อยละ 74.29 ใช้คือ คุณผลงานที่ สำเร็จแล้ว ครูผู้สอนร้อยละ 47.94 ประเมินความรู้ความสามารถในการวางแผนการผลิต การผลิต การเผยแพร่ผลผลิต และการนำผลผลิตไปใช้หรือจำหน่าย

วิธีการวัดผลที่ครูผู้สอนร้อยละ 93.03 ใช้คือ สังเกตการปฏิบัติงาน และตรวจผลงาน

ตอนที่ 5 ปัญหา

ปัญหาด้านการใช้หลักสูตรและปรับหลักสูตรของครูกลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพอยู่ในระดับน้อยทุกข้อคือ เวลาของครูที่ทำหลักสูตรท้องถิ่น ความรู้ ของครูที่จะปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น การบอกรายละเอียดเกี่ยวกับ การพึ่งตนเองในหลักสูตร

ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐาน อาชีพอยู่ในระดับมากสองข้อคือ ทุนที่ใช้ในการผลิต และการหาตลาดจำหน่าย ผลผลิต

ปัญหาการวัดผลและประเมินผลของครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอยู่ ในระดับมากเพียงข้อเดียวคือ การกำหนดเป้าหมายหรือพฤติกรรมที่แน่ชัดในเรื่อง การตลาด

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะของครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการใช้หลักสูตรและการปรับหลักสูตร

ครูร้อยละ 57.43 เสนอแนะว่าการใช้หลักสูตรควรปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ครูผู้สอนควรมีอิสระที่จะเลือกหรือกำหนดเนื้อหาเอง และเนื้อหาในหลักสูตรควรลดให้น้อยลง และกระชับขึ้น ควรมีการอบรมครูผู้สอน เรื่องการใช้หลักสูตรและการปรับหลักสูตรให้มีความรู้ความมั่นใจมากขึ้น

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ครูร้อยละ 48.67 เสนอแนะว่า ครูควรแบ่งงานให้นักเรียนทำเป็นกลุ่มเพื่อให้ให้นักเรียนช่วยกันคิดกำหนดขั้นตอนการทำงานและสามารถปฏิบัติจริงได้ เพื่อจะได้มีความรู้ความสามารถนำไปสู่การประกอบอาชีพได้

ด้านการวัดผลและประเมินผล

ครูร้อยละ 52.75 เสนอแนะว่า ในการวัดผลและประเมินผลควรวัดทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการทำงาน การปฏิบัติงาน ผลงานที่สำเร็จแล้ว ตลอดจนการนำความรู้และทักษะไปใช้ในชีวิตประจำวัน เน้นความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนให้มากขึ้น

ด้านกระบวนการผลิตและการจัดการกับผลผลิต

ครูร้อยละ 49.86 เสนอแนะว่า ควรให้นักเรียนฝึกผลิตตามขั้นตอนจนเกิดความชำนาญ ให้ผลผลิตมีคุณภาพ ทั้งครูและนักเรียนควรมีการศึกษาสภาพความต้องการของตลาด และนำบุคลากรในชุมชนมาฝึกนักเรียนจะเป็นการพัฒนาอาชีพต่อไป และควรวางแผนเป้าหมายการผลิตและการจัดการกับผลผลิตในแต่ละภาคเรียนให้ชัดเจน

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ครูร้อยละ 26.54 เสนอแนะว่า ควรนำวัสดุในท้องถิ่นมาใช้ในการผลิตงาน โรงเรียนควรสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อเป็นทุน และควรเป็นแหล่งส่งเสริมงานที่เป็นความต้องการของท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อจะได้สะดวกในการจำหน่ายผลผลิต

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน มีประเด็นที่น่ามาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สถานภาพของครูผู้สอน

ครูผู้สอนร้อยละ 53.65 เป็นหญิง มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 77.14 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 40.64 ปี มีประสบการณ์การทำงาน 1-3 ปี ร้อยละ 72.30 ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริม และครูผู้สอนร้อยละ 73.65 ไม่ได้เป็นสมาชิกวารสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพครูร้อยละ 65.71 ต้องสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เพราะผู้บริหารมอบหมายให้สอนครูร้อยละ 58.10 เข้าใจความหมายของคำว่า "กระบวนการผลิต" และร้อยละ 72.06 เข้าใจความหมายของคำว่า "การพึ่งตนเอง"

จะเห็นว่าครูส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ซึ่งเป็นวัยที่มีพลังจะทำงาน แต่เมื่อพิจารณาถึงอายุการทำงานส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 1-3 ปี อาจเป็นช่วงเวลาที่ยังไม่มีประสบการณ์มากนัก ถึงแม้ครูส่วนใหญ่จะจบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากผลการวิจัยปรากฏว่าครูส่วนใหญ่ต้องสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเพราะผู้บริหารมอบหมายให้สอน ข้อมูลดังกล่าวนี้สอดคล้องกับกับงานวิจัยของลักษณา สมเชื้อ (2524: 104) และวิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2530: 161)

ซึ่งพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเพราะความจำเป็น มีโรงเรียนที่สามารถจัดครูเฉพาะกลุ่มวิชานี้ได้เพียงร้อยละ 2.2 เท่านั้น ข้อมูลที่พบนี้อาจแก้ไขให้หมดไปได้คือ จะต้องจัดหาครูที่มีความรู้ความชำนาญในแต่ละงาน มาเป็นผู้สอน หมายถึง ครูที่สำเร็จการศึกษามาทางด้านงานอาชีพ หรืออาชีวศึกษา หรือทางเลือกอีกทางหนึ่งก็คือ จะต้องจัดอบรมให้ความรู้กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพให้มากและบ่อยครั้ง ด้านตัวผู้สอนเองจะต้องขวนขวายพยายามหาความรู้ด้วยตนเองโดยการศึกษา ค้นคว้าจากหนังสือ เสริมความรู้ต่าง ๆ แต่ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกวารสารที่ทำให้ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ซึ่งข้อมูลนี้ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรได้นำไปแก้ไขโดยมอบหมายให้ห้องสมุดโรงเรียนจัดหาซื้อหรือชักชวนให้คณะครูในโรงเรียน เผลี่ยเงินกันซื้อ จะได้แบ่งเบาภาระการจ่ายเงินของโรงเรียนและคณะครูด้วย ประโยชน์ที่ได้จะทำให้ครูมีความรู้กว้างขวาง มีประสบการณ์ในการจัดเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น

มีข้อเสนอแนะ เกิดจากผลการวิจัยเกี่ยวกับสถานภาพของครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ วัตถุประสงค์ของโครงการ กศ.พช. มุ่งให้ความรู้ด้านอาชีพที่เหมาะสมแก่ท้องถิ่นต่อนักเรียนและประชาชน เพราะฉะนั้นครูควรมีความรู้ด้านอาชีพพอสมควรและเป็นแบบอย่างในการประกอบอาชีพนั้น ๆ แต่จากผลการวิจัยครูร้อยละ 72.38 ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริม และการประกอบอาชีพเสริมของครูก็ไม่สัมพันธ์กับงานที่สอน เช่น ครูงานบ้านทอผ้า 3 คน ครูงานเกษตรทอผ้าเพียง 2 คน ครูงานประดิษฐ์ทอผ้า 3 คน หรือครูงานบ้านเลี้ยงโคนม 3 คน ครูงานเกษตรเลี้ยงโคนม 1 คน และครูงานประดิษฐ์เลี้ยงโคนม 1 หรือครูงานประดิษฐ์ทำอาหารขาย 8 คน ครูงานบ้านทำอาหารขาย 3 คน จากข้อมูลนี้อาจแสดงว่าผู้บริหารมอบหมายหน้าที่ให้ครูโดยไม่คำนึงถึงประสบการณ์และความชำนาญ และเป็นหรือไม่ที่ครูที่สอนกลุ่มการทำงานควรประกอบอาชีพเสริมเพื่อนำประสบการณ์ไปใช้สอนนักเรียน

2. แนวความคิดของผู้บริหารในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอน
กลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพเพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 ในโครงการ กศ.พช.

2.1 ความเข้าใจของผู้บริหารต่อคำว่า ครัวบังจระ กระบวนการผลิต การบริโภค การตลาด การพึ่งตนเอง และ กศ.พช. ผู้บริหารร้อยละ 76.82 เข้าใจความหมายของคำเหล่านี้ ซึ่งคำเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพเพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน โครงการ กศ.พช. ถ้าผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำ เข้าใจความหมายหรือหลักการแล้วการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายคงจะไม่น่ายากลำบาก สาลี ทองธิว (อ้างในโอวาท สุทธนารักษ์ 2531: 12) ได้กล่าวถึง บทบาทที่สำคัญของตัวกลางการเผยแพร่หรือผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยคัดแปลง และปรับปรุงจากผลงานของลิปปีตและคณะ (Lippitt and others 1958) และโรเจอร์กับสเวนนิ่ง (Rogers and Svenning 1969) ว่า ประกอบด้วย บทบาทดังต่อไปนี้

- 1) บทบาทในการสร้างความต้องการในการเปลี่ยนแปลง
- 2) บทบาทในการสร้างความไว้วางใจให้ตนเองในหมู่ครู
ชาวบ้าน ฯลฯ
- 3) บทบาทในการช่วยวิเคราะห์ปัญหา
- 4) บทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
- 5) บทบาทในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
อย่างแท้จริงและคงที่
- 6) บทบาทในการสร้างประชากรที่สามารถกระทำ
พฤติกรรมนั้นต่อไปโดยปราศจากตัวกลางการเผยแพร่

ถ้าผู้บริหารนำบทบาทของผู้นำไปใช้ก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในหมู่ประชากรตามทิศทางที่ตนเองต้องการให้เกิดขึ้น การดำเนินการของโครงการ กศ.พช. ที่ให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาคนในชนบทโดยใช้การเรียนการสอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพเป็นสื่อ (สพช, 2529: 1-2) ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจในหลักการดำเนินงานและมีนโยบายที่ชัดเจน

เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนได้ทำงานตามแนวทางนั้น

2.2 แนวคิดของผู้บริหารในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

ผู้วิจัยไม่ได้เจาะจงแนวคิดของผู้บริหารในการจัดประสบการณ์ การเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองในแบบสัมภาคณ์ เนื่องด้วยต้องการศึกษาแนวคิดของผู้บริหารในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ในเขตชนบทยากจนว่าจะจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพไปใน ทิศทางใด ซึ่งจากการศึกษาก็ได้แนวคิดโดยสรุปจากผู้บริหารว่าการจัดการเรียน การสอนนักเรียนต้องได้ลงมือปฏิบัติจริง สามารถนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติที่บ้านได้โดย เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และสามารถนำประสบการณ์ไปประกอบอาชีพภายนอก

ผู้วิจัยเห็นว่าส่วนใหญ่ผู้บริหารมีแนวคิดตอบสนองวัตถุประสงค์ ของโครงการ กศ.พช. ดังนี้

1) ปรับปรุงการเรียนการสอนให้นักเรียนสามารถนำไป ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ (ตามวัตถุประสงค์ข้อ 1.1)

2) ให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งในระบบและนอกระบบ เรียนในด้านอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น (ตามวัตถุประสงค์ข้อ 1.2)

3) เพื่อเตรียมนักเรียนที่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อให้มีความรู้ ความสามารถในการงานและพื้นฐานอาชีพที่เหมาะสมตามสภาพท้องถิ่นและ ครบวงจร (ตามวัตถุประสงค์ข้อ 2)

4) เพื่อติดตามและนำผลงานที่ดีเด่นของโรงเรียนใน โครงการ กศ.พช. มาใช้โดยเน้นกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเป็นพิเศษ (ตามวัตถุประสงค์ข้อ 4)

แนวคิดที่ผู้บริหารส่วนใหญ่ตอบมา ผู้วิจัยเห็นมีความสอดคล้องต่อการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเพื่อส่งเสริมการ พึ่งตนเอง โดยเน้นการปฏิบัติหรือการผลิต การนำไปใช้หรือการบริการ การนำ ไปประกอบอาชีพซึ่งหมายถึงการนำไปจำหน่าย ซึ่งแนวคิดนี้เป็นเพียงนโยบาย ส่วนการปฏิบัตินั้นครูผู้สอนจะต้องรับผิดชอบ โดยมีผู้บริหารเป็นฝ่ายสนับสนุน

3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนของครูกลุ่มการงานและ พื้นฐานอาชีพ

3.1 ด้านการใช้หลักสูตร

ครูผู้สอนร้อยละ 61.90 ใช้แผนการสอนของกรมวิชาการ และครูร้อยละ 30.48 ใช้แผนการสอนของเขตการศึกษา ครูร้อยละ 38.41 ใช้ใบงานและใบแนะนำความรู้เป็นเอกสารประกอบการสอน

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนจัดหลักสูตรไม่เหมาะสมกับการจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเอง เพราะถ้าจะให้ผู้เรียนพึ่งตนเองได้เต็มที่ หลักสูตรการเรียนการสอนจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับสภาพท้องถิ่น หลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ พุทธศักราช 2521 ได้เน้นการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยกรมวิชาการได้มอบหมายภาระกิจในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 แก่เขตการศึกษาต่าง ๆ ทุกเขตการศึกษา (วันเพ็ญ เกตสกุล 2526: 3) เขตการศึกษา 11 ก็ได้สนองนโยบายโดยการหาแผนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพระดับ ป.5 และ 6 เพื่อให้ครูได้ใช้หลักสูตรให้เหมาะกับท้องถิ่น จากผลการวิจัยนี้ ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรชี้แจงทำความเข้าใจกับครูผู้สอนให้ดี

ส่วนเอกสารประกอบการสอนที่ครูใช้มากคือ ใบงาน และใบแนะนำความรู้สอดคล้องกับการวิจัยของวิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2530: 1561) ที่พบว่าครูกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพจะใช้ใบงานและใบความรู้มาก ทั้งนี้อาจจะ เป็นเพราะใบงานมีรูปแบบตัวอย่างปรากฏอยู่ในแผนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพอยู่แล้วการใช้ใบงานจะเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนมากที่สุด เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้วางแผนการทำงานร่วมกัน เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เด็กจะมีความมั่นใจ และภูมิใจในตนเอง นอกจากนี้ครูยังไม่เห็นเหนื่อยเกินไปในเวลาสอน มีเวลาดูแลเด็กอย่างทั่วถึงและช่วยเหลือเด็กอ่อนได้

ข้อน่าสังเกตจากผลการวิจัยเรื่อง เอกสารที่ครูใช้ประกอบการสอน ปรากฏว่าครูงานบ้านจำนวน 17 คน ครูงานประดิษฐ์และงานช่างจำนวน

14 คน ใช้วารสารของโครงการ กศ.พช. แต่ครูงานเกษตรใช้วารสารของโครงการ กศ.พช. ถึง 24 คน เหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องด้วยวารสารและคู่มือการจัดกิจกรรมของโครงการ กศ.พช. ไม่ให้ความรู้ที่ครูงานบ้าน งานประดิษฐ์ และงานช่างจะนำไปใช้ประกอบการสอนมากเท่าที่ควร นอกจากครูงานเกษตรที่สามารถนำมาใช้ประกอบการสอนมาก และอีกสาเหตุหนึ่งคือ โครงการ กศ.พช. มุ่งเน้นอาชีพในท้องถิ่นด้านเกษตรกรรมมาก

3.2 การสอนเรื่องกระบวนการผลิต การบริโภคและการตลาด

ครูผู้สอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพร้อยละ 58.53 ให้ความสำคัญความรู้เรื่องกระบวนการผลิต การบริโภคและการตลาดครบถ้วน (จากตารางที่ 11) ครูผู้สอนงานบ้าน ครูงานเกษตรสอนเนื้อหาเรื่องกระบวนการผลิต การบริโภคและการตลาดโดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกันมาก โดยครูผู้สอนงานบ้านร้อยละ 59.52 เน้นเรื่องการบริโภค ครูงานบ้านร้อยละ 58.29 เน้นเรื่องการตลาด ครูงานบ้านร้อยละ 57.14 เน้นเรื่องกระบวนการผลิต ครูงานเกษตรร้อยละ 63.57 เน้นเรื่องกระบวนการผลิต ครูงานเกษตรร้อยละ 60.38 เน้นเรื่องการตลาด ครูงานเกษตรร้อยละ 59.64 เน้นเรื่องการบริโภค

เมื่อพิจารณาจุดเน้นของครูงานบ้าน พบว่า ครูงานบ้านส่วนใหญ่เน้นเรื่องการบริโภค ซึ่งสาเหตุนี้อาจจะเนื่องมาจากจุดประสงค์เฉพาะของงานบ้านที่ต้องการให้ผู้เรียนเอาใจใส่ดูแลตนเองและครอบครัว ทำให้ครูผู้สอนสอนเพื่อนำประสบการณ์ไปใช้ประโยชน์แก่ตนเองทำให้ครอบครัวมีความสุข

เมื่อพิจารณาจุดเน้นของครูงานเกษตร พบว่า ครูงานเกษตรเน้นเรื่องกระบวนการผลิต เนื่องจากการทำการเกษตรปัจจุบันนี้ให้ได้ผลดี จะต้องอาศัยวิทยาการสมัยใหม่มาช่วยไม่ว่าจะเป็นเรื่องของพันธุ์ วิธีการเพาะปลูก การดูแลรักษา ครูงานเกษตรจึงต้องมีความรู้ความชำนาญมากเป็นพิเศษ ครูงานเกษตรส่วนมากจึงมักจะสอนงานนี้ติดต่อกันหลายปี ผู้บริหารจึงควรสนับสนุนครูงานเกษตรได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอไม่ว่าเป็นการอบรม ศึกษาดูงานหรือการหาเอกสารความรู้มาให้

ส่วนครูงานประดิษฐ์และงานช่างร้อยละ 61.33 เน้นเรื่องการตลาด ครูงานประดิษฐ์และงานช่างร้อยละ 53.81 เน้นเรื่อง กระบวน

การผลิต ครูงานประดิษฐ์และงานช่างร้อยละ 53.09 เน้นเรื่องการบริโภค

เมื่อพิจารณาจุดเน้นของครูงานประดิษฐ์และงานช่าง พบว่า ครูผู้สอนเน้นเรื่องการตลาด แสดงว่าครูงานประดิษฐ์และงานช่างมีความต้องการสร้างงานเพื่อนำไปขาย และจุดประสงค์เฉพาะของงานประดิษฐ์และงานช่างก็เพื่อให้รู้จักประดิษฐ์งานที่สามารถนำไปขายให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันเพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มพูนรายได้

ถ้าพิจารณาเนื้อหาความรู้ที่ครูงานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์ และงานช่างที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต พบว่า ครูทั้งสามกลุ่มงานร้อยละ 58.18 ให้ความรู้เรื่องวิธีการผลิต เรื่องที่ให้รองลงไปคือ การวางแผนการทำงานและการเตรียมเครื่องมือครูผู้สอนร้อยละ 37.78 ให้ความรู้เรื่องการหาข้อมูลมาตัดสินใจผลิตงาน ครูผู้สอนร้อยละ 73.02 ใช้ทุนที่ได้จากนักเรียนในการผลิตงาน ครูร้อยละ 91.11 ใช้วัสดุที่นักเรียนจัดหาจากบ้านท่าภาคปฏิบัติ

จากผลการวิจัย จะเห็นว่าครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ให้ความรู้เรื่องการหาข้อมูลมาตัดสินใจผลิตงาน การเตรียมเครื่องมือ การเตรียมสถานที่ การจัดการกับผลผลิตและการหาทุนในระดับน้อย ซึ่งเรื่องเหล่านี้ครูผู้สอนอาจไม่คำนึงมากนัก เนื่องจากความเคยชินว่าเมืองไทยอุดมสมบูรณ์ด้วยวัตถุดิบ และทรัพยากรธรรมชาติมากมาย มีวิธีการผลิตที่เป็นอิสระ ผลิตเองใช้เอง เหลือกินเหลือใช้จึงนำไปขาย (กาชัย ลายสมิต 2533: 30) แต่ปัจจุบันนี้จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ทรัพยากรเริ่มมีจำกัด การแข่งขันแย่งชิงวัตถุดิบมีมากขึ้น การวางแผนทางเศรษฐกิจเริ่มมีบทบาททางการศึกษา จากผลการวิจัยของहरषा प्रनोमसकुल (2526: บทคัดย่อ) ได้เสนอทรศนะของนักเศรษฐศาสตร์ต่อการจัดประสบการณ์ภาคบังคับในปีพุทธศักราช 2534 ว่า ควรบรรจุความรู้ด้านเศรษฐกิจในหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับคือ การผลิตทางการเกษตรที่ถูกวิธี การประกอบอาชีพที่เหมาะสมในท้องถิ่น การสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม การคมนาคมขนส่ง การติดต่อสื่อสาร ฯลฯ นอกจากนี้รัฐบาลควรให้ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์แก่ครูด้วย ครูจึงควรทราบกระบวนการผลิตและให้ความสำคัญทุกขั้นตอนของการผลิต จะช่วยแก้ปัญหาผลผลิตด้อยคุณภาพหรือไม่สมบูรณ์ได้

ตั้งจากการวิจัยของเพ็ญลักษณ์ ไชยรังษี (2532: 127) พบว่าปัญหาการส่งเสริมให้นักเรียนนำผลงานจากการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพของโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบทเขตการศึกษา 8 คือ ผลงานของนักเรียนยังไม่สมบูรณ์เพียงพอที่จะนำไปเผยแพร่หรือจำหน่ายได้

วิธีการให้ความรู้เรื่องกระบวนการผลิตของครูงานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่างคือ การฝึกปฏิบัติจริงนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของวิโรจน์ วัฒนามิตกุล (2530: 171) ที่พบว่าวิธีสอนที่ครูส่วนใหญ่ใช้คือ การเรียนด้วยการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเรียนด้วยการปฏิบัติจริง ทาจริงให้มาก จะได้ทำงานเป็น รักการทำงาน มีความรู้ความสามารถเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ส่วนการเชิญวิทยากรหรือพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ครูส่วนน้อยทำ อาจเนื่องด้วยเหตุผลที่ว่าไม่มีเงินจ่ายให้วิทยากรหรือวิทยากรในท้องถิ่นไม่ให้ความร่วมมือ ส่วนการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ครูส่วนน้อยทำอาจเป็นเพราะ เด็กประถมศึกษาอยู่ในวัยที่ซุกซนอาจเกิดอันตรายขึ้นได้

การสอนเนื้อหาความรู้เรื่องการบริโภคของครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ครูผู้สอนส่วนมากจะสอนเรื่อง การเลือกคุณภาพสินค้า เนื้อหาที่รับรองลงมาคือ การดูฉลากสินค้า วิธีที่ครูให้ความรู้เกี่ยวกับการบริโภคคือ การบรรยายและอภิปราย

จากผลการวิจัยจะเห็นว่า ครูผู้สอนจะเน้นมากเกี่ยวกับการซื้อสินค้า เนื่องจากในปัจจุบันนี้มีสินค้าหลากหลายชนิดที่มีขึ้นเพื่อเชิญชวนให้คนบริโภคภาวะเช่นนี้ วิวัฒน์ชัย อัครการ (ในโอวาท สุทธนารักษ์ 2530: 6-7) ได้กล่าวว่า เป็นการสนับสนุนการเจริญเติบโตแบบทุนนิยม เพื่อให้กระบวนการสะสมทุนสามารถขยายตัวไปอย่างต่อเนื่องจึงต้องมีการกระตุ้นให้คนอยากมี อยากเป็น อยากได้ตลอดเวลา เพื่อเพิ่มยอดขาย เพิ่มกำไร ปัจจุบันสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนบริโภคนิยมมีหลายรูปแบบ เช่น การมีบัตรสินเชื่อไว้จ่ายใช้สอย การมีบัตรทวีกาไร การเป็นสมาชิกประจำได้ส่วนลด การส่งเสริมระบบสินค้าเงินผ่อนหรือแม้แต่การมีศูนย์การค้าทั่วเมือง การโฆษณาสินค้าก็มีทั้งให้ทดลองดูก่อนค่อยซื้อ แคม แจก ซิงโชค ซิงรางวัล ในหลายรูปแบบ เพื่อตอกย้ำ "บริโภคนิยม"

ให้ลึกลงไปในจิตสำนึกของประชาชน ขณะนี้แบบแผนการบริโภค แบบชาวกรุงได้ระบาดลงสู่ชนบทแล้ว กระบวนการสร้างจิตสำนึกบริโภคนิยมได้มีผลให้คน "มีรายได้ไม่น้อยแต่มีรสนิยมสูง" เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะฉะนั้นครูควรสอนเรื่องการพิจารณารายได้และความจำเป็นในการซื้อให้มากกว่ารู้จักบริโภคอย่างประหยัด รู้จักปกป้องสิทธิของตนในฐานะผู้บริโภค รวมทั้งระมัดระวังค่าโฆษณาและอันตรายของสารเคมีที่มีในสิ่งบริโภค

ส่วนวิธีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการเป็นผู้บริโภคนี้ควรเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่นักเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ถ้าสามารถนำนักเรียนไปศึกษาคุณภาพสินค้ามากขึ้นก็ยิ่งเป็นการดี เด็กจะสามารถเห็นข้อแตกต่างของสินค้าได้มากกว่า การบรรยายหรืออภิปราย

การสอนเนื้อหาความรู้เรื่องการตลาดของครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ครูผู้สอนส่วนใหญ่ให้ความรู้เรื่องการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ วิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับการตลาดคือ การให้นักเรียนฝึกขายของในโครงการอาหารกลางวัน และฝึกขายของในโครงการสหกรณ์โรงเรียน ครูส่วนใหญ่หาเงินที่ได้จากการจำหน่ายผลผลิตเก็บไว้เป็นทุนในการผลิตครั้งต่อไป

การที่ครูเน้นการสอนเรื่องการรวมกลุ่มสหกรณ์ เพราะจุดประสงค์ของการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ก็เพื่อรวบรวมผู้ผลิตให้มีอำนาจต่อรองด้านการตลาดกับพ่อค้าคนกลาง กาชัย ลายสมิต (2533: 152) กล่าวว่า ในชนบทการใช้จ่ายประโยชน์จากที่ดินจะเน้นทั้งการปลูกข้าวสลับกับการปลูกพืชหมุนเวียน การปลูกข้าวมีวัตถุประสงค์เพื่อบริโภคภายในครัวเรือน ส่วนการปลูกพืชหมุนเวียนก็เพื่อบริโภคและขายได้ เมื่อรัฐบาลเข้าไปส่งเสริมให้ชาวนาปลูกพืชเศรษฐกิจพร้อมกับนาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าไป การตกเป็นหนี้สิน เสียค่าเช่าการซื้อปัจจัยการผลิตแพงขึ้น ทำให้ชาวนาเริ่มหันมาปลูกพืชไร่กันมากขึ้นเพื่อหาเงินตรามาใช้จ่ายในการทำไร่ทำนา จึงปรากฏแนวโน้มที่ว่า ขนาดที่ดินใช้ปลูกเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนลดลง ทำให้ชาวนาพึ่งตนเองได้น้อยลง โดยเฉพาะด้านอาหาร ขณะที่ชาวนามีภาระในการเลี้ยงดูครอบครัวสูงขึ้น ค่าใช้จ่ายในการทำสูงขึ้น แต่เวลาขายผลผลิตชาวนามักจะถูกกดราคาซื้อจากพ่อค้าคนกลาง เนื่องจากการขายผลผลิตของชาวนามักจะขายแบบรายเล็กรายน้อยและมีลักษณะต่างคนต่างขาย ส่งผลให้

ชานาไม่มีอำนาจต่อรองด้านราคา วิชิตวงศ์ ณ บ่อมเพชร (2529: 76) กล่าวว่า จะต้องจัดระบบเศรษฐกิจในลักษณะที่เป็นการรวมพลังการผลิตเพื่อสร้างความสามารถในการต่อรองกับภายนอก มีการวางแผนการผลิต การตลาด กองทุนและการบริการ ระบบเศรษฐกิจแบบนี้เรียกว่า ระบบเศรษฐกิจสหกรณ์ ซึ่งอยู่ภายใต้กรอบความคิดของการพึ่งตนเอง

แนวคิดในการพึ่งตนเองในการตลาดเรื่องการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ถูกนำมาบรรจุในหลักสูตร โรงเรียนจึงมีสหกรณ์เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้ซื้อ ผู้ขาย และบริการ ด้วยเหตุนี้ครูกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพจึงเน้นเรื่องการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์มาก การสอนเรื่องการตลาดจึงมักจะใช้วิธีให้นักเรียนฝึกขายของในโครงการสหกรณ์ ผลผลิตที่ได้ถูกนำมาขายที่สหกรณ์โรงเรียน จากผลการวิจัยนี้แสดงว่า ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพได้จัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้ครบวงจรภายใต้กรอบความคิดของการพึ่งตนเอง ซึ่งผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะได้สนับสนุน และส่งเสริมโครงการสหกรณ์ให้สามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี

จากผลการวิจัยที่พบว่า ทุนในการผลิตงานส่วนใหญ่ได้มาจากนักเรียนแสดงว่านักเรียนต้องเสียค่าใช้จ่ายในการทำงานแต่ละครั้งจากผลการวิจัยของพูนสิน ตระการจันทร์ (2528:89) ปรากฏว่า ผู้ปกครองนักเรียนส่งเสริมการเรียนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งอาชีพนี้ไม่ก่อให้เกิดการจ้างแรงงานและบริการที่จะเพิ่มรายได้ ผู้ปกครองจึงไม่มีเงินจะจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานตามที่ครูสั่งสำหรับจังหวัดนครราชสีมา สภาพความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของผู้ปกครองก็ไม่ได้แตกต่างไปจากนี้ ประชาชนร้อยละ 85 อยู่ในชนบท และมีอาชีพเกษตรกรรม (ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดนครราชสีมา 2527: 3) ดังนั้นเรื่องทุนในการผลิตควรดำเนินการหาวิธีแบ่งเบาภาระจากนักเรียนเช่น พยายามขายผลผลิตให้เป็นทุนหมุนเวียนในการทำงานครั้งต่อไป หรือขอยืมเงินจากโครงการสหกรณ์โรงเรียนหรือโครงการอาหารกลางวันมาเป็นทุนในการผลิตงานก่อน นำผลผลิตไปจำหน่ายแล้วจึงส่งเงินทุนคืน

ส่วนผลการวิจัยที่ปรากฏว่า เหตุผลที่ครูใช้ตัดสินใจเลือกงานแต่ละครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับวัสดุที่มีในท้องถิ่นนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นเหตุผลที่ดีและถูกต้อง สอดคล้องกับการวิจัยของประสิทธิ์ อามาตร์ (2528: บทคัดย่อ) ที่พบว่า แหล่งความรู้ที่ครูใช้มากที่สุด คือ วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่น โดยมอบหมายให้นักเรียนรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ประกอบการสอน ดังนั้นนักเรียนจะรักและภูมิใจในท้องถิ่นของตนมากขึ้น

ครูผู้สอนส่วนใหญ่ร้อยละ 60.32 นำผลผลิตที่ได้จากการเรียนไปทั้งบริโภคและขาย ส่วนครูอีกร้อยละ 36.51 นำไปบริโภคเพียงอย่างเดียว จากผลการวิจัยแสดงว่าการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในโครงการ กศ.พช.มีแนวโน้มในการจัดให้ครบวงจรมากขึ้นคือ สามารถทำการผลิต การบริโภคและการตลาดครบถ้วน

ครูผู้สอนส่วนใหญ่จะให้เด็กนำผลผลิตไปบริโภคที่บ้าน ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง เพราะให้ประโยชน์หลายด้านคือ นักเรียนจะได้นำผลผลิตไปใช้ประโยชน์แก่ตนและครอบครัว ผู้ปกครองก็มีความชื่นชมผลงานของนักเรียน นักเรียนเองก็ภาคภูมิใจในผลงานของตน

4. การวัดผลและประเมินผล

ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพร้อยละ 85.40 ใช้เกณฑ์ดูผลงานที่สำเร็จแล้ว ครูผู้สอนร้อยละ 47.49 ใช้เกณฑ์ดูความรู้ความสามารถในการวางแผนการผลิต การผลิต การเผยแพร่ผลผลิต และการนำผลผลิตไปใช้หรือจำหน่าย

จากผลการวิจัยนี้จะเห็นว่า มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2530: 174) ที่พบว่า ในด้านการวัดผลและประเมินผล การเรียนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ครูส่วนใหญ่ประเมินผลงานในการปฏิบัติทุกครั้ง โดยประเมินผลในด้านวิธีการ กระบวนการ และขั้นตอนในการปฏิบัติงาน และประเมินผลหลังการเรียนการสอน เพื่อตรวจสอบผลสำเร็จของงาน และจากผลการวิจัยของ อรุณ เจริญธรรม (2527: บทคัดย่อ) เรื่องความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกี่ยวกับการจัดงาน

เลือกกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ พบว่า การติดตามผลการนำไปใช้และการจำหน่ายผลผลิตของนักเรียนของครูผู้สอน ผู้บริหารพอใจในระดับน้อย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยคิดว่าถ้าโรงเรียนต้องการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเอง ครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถในการวางแผนการผลิต การผลิต การเผยแพร่ผลผลิต และการนำผลผลิตไปใช้หรือจำหน่ายมากขึ้น เพราะ เกณฑ์ข้อนี้ถือว่าเป็นกระบวนการพึ่งตนเอง

5. ปัญหา

ปัญหาที่ครูกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเห็นว่า เป็นปัญหามาก คือ ทุนที่ใช้ในการผลิต การตลาดจำหน่ายผลผลิต และการกำหนดเป้าหมายหรือพฤติกรรมที่แน่ชัดในเรื่องการตลาด

จะเห็นว่าปัญหาเรื่องทุนการผลิตเป็นปัญหาที่พบบ่อยเป็นส่วนมากจากผลการวิจัยของ อรุณ เฉลิมธีรพันธ์ (2527: บทคัดย่อ) พบว่า มีปัญหามากที่สุดเกี่ยวกับงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุฝึกงานและอุปกรณ์มีไม่เพียงพอ วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2530: 177) ได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องการขาดงบประมาณว่า โรงเรียนควรพยายามจัดการเรียนการสอนให้เป็นลักษณะการศึกษาเพื่อการผลิต ซึ่งนอกจากโรงเรียนจะได้ประโยชน์จากการเรียนการสอนดังกล่าวแล้ว โรงเรียนยังมีรายได้เพื่อนำไปเป็นกองทุนหมุนเวียนซื้อวัสดุฝึกปฏิบัติสำหรับนักเรียน เพื่อการเรียนการสอนต่อ อย่างไรก็ตามผู้บริหารและคณะครูจะต้องให้ความร่วมมือทำให้โรงเรียนเป็นแหล่งผลิตให้ได้

จากแนวทางที่กล่าวมาตรงกับแนวคิดของผู้วิจัยที่โรงเรียนควรจัดประสบการณ์การพึ่งตนเองให้ครบวงจรคือ ผลิต เพื่อขายและบริโภค สำหรับปัญหาเรื่องการตลาด จากข้อสรุปคำสัมภาษณ์การให้ความสนับสุนด้านตลาดผู้บริหารกล่าวว่าพยายามให้โครงการสหกรณ์และโครงการอาหารกลางวันเป็นตลาดรับซื้อผลผลิตจากการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ นอกจากนี้จะพยายามติดต่อหาตลาดภายนอกให้ ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าถ้าผู้บริหารมีความเข้าใจในการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเอง ปัญหาทั้ง 3 ข้อนี้ คงจะเบาบางลงไป

6. ข้อเสนอแนะของครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

ผู้วิจัยมีข้อสังเกตจากข้อเสนอแนะของครูด้านการใช้หลักสูตรและการปรับหลักสูตรที่ว่า การใช้หลักสูตรควรปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ครูผู้สอนควรมีอิสระที่จะเลือกหรือกำหนดเนื้อหาเอง และเนื้อหาในหลักสูตรควรลดให้น้อยลงและกระชับขึ้น ควรมีการอบรมครูผู้สอนเรื่องการใช้หลักสูตรและปรับหลักสูตรให้มีความรู้และความมั่นใจมากขึ้น

ข้อสังเกตของผู้วิจัยก็คือ ครูผู้สอนส่วนมากจะเลือกใช้แผนการสอนของกรมวิชาการ ซึ่งถ้าให้เหมาะสมกับท้องถิ่นแล้วครูผู้สอนควรใช้ของเขตการศึกษา แสดงว่าครูผู้สอนไม่ทราบว่าเขตการศึกษามีแผนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพหรืออาจเป็นเพราะผู้บริหารหรือผู้ที่รับผิดชอบด้านวิชาการไม่เข้าใจการใช้หลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น จึงให้ครูผู้สอนใช้แผนการสอนจากกรมวิชาการ เรื่องนี้ผู้วิจัยคิดว่าผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรได้ศึกษาและติดตามแก้ไขความเข้าใจของทุกฝ่ายให้ตรงกัน

สรุป ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพร้อยละ 58.53 ให้ความสำคัญเรื่องกระบวนการผลิต การบริโภคและการตลาดครบถ้วน และครูผู้สอนร้อยละ 60.32 นำผลผลิตจากการเรียนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพไปใช้บริโภคและขาย แสดงว่ายังมีครูอีกร้อยละ 41.47 ไม่ได้ให้ความสำคัญเรื่องกระบวนการผลิต การบริโภค และการตลาดแก่นักเรียน อาจเนื่องจากครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ กศ.พช. จะต้องเร่งแก้ไขด้วยการให้ความรู้ด้านกระบวนการผลิต การบริโภค และการตลาดแก่ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เพราะโครงการ กศ.พช. เน้นในด้านการสอนวิชาชีพครบวงจรตามสภาพท้องถิ่น ทำให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน และเมื่อจบไปแล้วยังมีอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและสภาพท้องถิ่นอีกด้วย ซึ่งการจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลจะต้องเกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์ด้านกระบวนการผลิต และการตลาดมาเกี่ยวข้อง และสภาพสังคมเศรษฐกิจปัจจุบันจะพบว่าการเรียนเพื่อออกไปรับราชการก็เป็นไปได้น้อยมาก เนื่องจากอัตราค่าจ้างที่จะรับมีน้อยมาก เด็กที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้ศึกษาต่อ หรือศึกษาต่อ เมื่อ

จบการศึกษาออกมาแล้วต้องสามารถสร้างงานเป็น หรือประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและสภาพท้องถิ่น เพราะฉะนั้นแนวโน้มของการเรียนการสอนกลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพในโรงเรียนโดยทั่วไปก็ควรจัดการเรียนการสอนให้ครบวงจรให้ผู้เรียนสามารถพึ่งตนเองได้ในการประกอบอาชีพ

ในการศึกษาของผู้วิจัย ผู้วิจัยศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองในด้านเศรษฐศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีวงจรอยู่ 3 อย่างคือ การผลิต การบริโภค และการตลาด แต่บางท่านอาจมีความคิดว่าการพึ่งตนเองด้านเศรษฐศาสตร์อาจมีเพียงวงจรการผลิตและการบริโภค คือสามารถผลิตแล้วนำผลผลิตมาบริโภคให้เพียงพอแก่ตนและครอบครัว การผลิตจะเป็นไปในลักษณะผลิตจำนวนไม่มาก แต่ผลิตให้มากชนิด เพื่อให้มีสิ่งที่จะใช้เป็นอาหารได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต จะไม่เน้นการขาย แต่ถ้าเหลือเกินความต้องการแล้ว ค่อยนำไปขายแลกเปลี่ยนมาซื้อเครื่องอุปโภคหรือบริโภคอื่นที่ไม่สามารถผลิตเองได้

อีกรูปแบบหนึ่งเป็นการผลิตแบบพึ่งตนเองของโรงงานอุตสาหกรรม ประกอบด้วยวงจรการผลิตและการตลาด หน่วยผลิตนั้น ๆ จะต้องสร้างวัตถุดิบขึ้นใช้เองเป็นจำนวนมาก มีเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย เมื่อได้ผลผลิตแล้วต้องมีการควบคุมและตรวจสอบคุณภาพผลผลิต ก่อนจะจัดจำหน่าย ฝ่ายการตลาดจะต้องมีการวางแผนประชาสัมพันธ์เสนอสินค้าให้ผู้บริโภครู้จักอย่างแพร่หลาย ขั้นตอนการจำหน่ายก็มีเทคนิคมากเพราะต้องแข่งขันกับผลผลิตชนิดเดียวกันแต่มาจากแหล่งผลิตต่างกัน การผลิตแบบนี้ต้องใช้ทุนจำนวนมากแต่ก็ได้ผลตอบแทนคุ้มค่า

ผู้วิจัยคิดว่าท่านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพจะต้องใช้วิจักษณ์ว่าควรจัดประสบการณ์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจโดยเน้นวงจรการผลิตเพื่อขาย หรือการผลิตเพื่อบริโภค หรือการผลิตเพื่อบริโภค และการตลาดรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งให้เหมาะสมกับวัย สภาพเศรษฐกิจ และสังคมของผู้เรียน เพื่อให้เขาไปประสบการณ์ที่ได้รับไปดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

1. จากผลการวิจัยพบว่ายังมีครูจำนวนมากที่ไม่ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต การบริโภคและการตลาดแก่นักเรียน อาจเนื่องจากครูไม่มีความรู้ ผู้บริหารจึงควรส่งเสริมความรู้ด้านกระบวนการผลิต การบริโภคและการตลาดแก่ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ
2. ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูทำหลักสูตรระดับอำเภอและระดับโรงเรียนมากขึ้นเพื่อให้ครูใช้หลักสูตรที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
3. ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณเป็นทุนหมุนเวียนแก่ครูในการทำกิจกรรมภาคปฏิบัติกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ลดภาระของนักเรียนที่ต้องเป็นผู้จ่ายเงินทุกครั้ง
4. ผู้บริหารควรวางแผนการผลิต การบริโภคและการตลาดร่วมกับครูกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพให้ชัดเจนในแต่ละภาคเรียน
5. ผู้บริหารควรรหาเอกสารความรู้เกี่ยวกับกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพให้ครูผู้สอนได้อ่านอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอน

1. ครูผู้สอนควรชวนหาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องกระบวนการผลิต การบริโภคและการตลาด เพื่อให้ตนเองเป็นบุคคลที่พึ่งตนเองได้ก่อน จึงขยายความคิดการพึ่งตนเองสู่นักเรียน
2. ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในโครงการ กศ.พช. ควรจัดประสบการณ์การสอนให้ครบวงจรว่าผลิตเพื่อขาย หรือผลิตเพื่อบริโภคหรือผลิตเพื่อนำไปทั้งขายและบริโภค
3. ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพควรรวบรวมแผนการสอนของเขตการศึกษาเพื่อให้เนื้อหาเหมาะสมกับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะทำวิจัยต่อไป

1. ศึกษาการนำประสบการณ์การพึ่งตนเองจากการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน
2. ศึกษากรณีเฉพาะโรงเรียนที่สามารถจัดประสบการณ์การพึ่งตนเองได้ ประสบความสำเร็จ ว่ามีปัจจัยหรือองค์ประกอบใดเกี่ยวข้อง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย